

Designing a Model of Information And Environmental Aristocracy in Preventing Social Crises Following the Neighborhood-Based and People- Oriented Approach

Abolfazl Pourmanafi ¹ | Ebrahim Ghorbani ²

Abstract

The intelligence aristocracy is one of the fundamental and fundamental strategies of macro management and one of the essential and essential pillars of sustainable security. The aim of this study was to provide a model of information aristocracy in the prevention of social and environmental crises with a basic and neighborhood-based approach in the metropolis of Urmia. This research was conducted within the framework of a qualitative approach and using the data research method of the foundation. The participants of the study included 13 experts aware of the research topic who were present in the present research process until the end of theoretical saturation using purposive sampling method. In the present study, MAXQDA software was used to analyze qualitative data. The findings showed that in the process of information aristocracy in preventing social and environmental crises with the approach of The intelligence aristocracy is one of the fundamental and fundamental strategies of macro management and one of the essential and essential pillars of sustainable security. in Urmia metropolis, 4 dimensions, 22 components and 109 indicators should be considered. Using information from the council of trustees of neighborhoods, journalists, semen, religious delegations, Friday prayers and the capacity of the Association of Anonymous Addicts in neighborhoods, creating a network of local resources and informants in real and virtual space from target areas and crisis hotspots. Establishment of 110 virtual emergency centers specific to social crises and strengthening local and social sensitivities and prejudices in order to increase public participation in controlling unrest and social crises as part of the most important indicators of intelligence aristocracy in preventing social and environmental crises with the approach Basic and neighborhood-based people were raised in the metropolis of Urmia.

Keywords: Information Aristocracy, Prevention, Social and Environmental Crises, Neighborhood-Based and People- Oriented Approach.

1. Assistant Professor, Ph.D., Department of National Security, Amin Police University, Tehran, Iran
A.pourmanafi@gmail.com

2. Corresponding Author, Mater of Art, Department of Anti-Drug Affair, Faculty of Information Science and Intelligence, Amin Police University, Tehran, Iran.

Cite this Paper: Pourmanafi, A & Ghorbani, E. (2022). Designing a Model of Information And Environmental Aristocracy in Preventing Social Crises Following the Neighborhood-Based and People- Oriented Approach. *Crisis Management and Emergency Situations*, 14(1), 83–107.

طراحی الگوی اشراف اطلاعاتی و محیطی در پیشگیری از بحران های اجتماعی با رویکرد مردم نهاد و محله محور

ابوالفضل پورمنافی^۱ | ابراهیم قربانی^۲

۱

سال چهاردهم
بهار ۱۴۰۱

مقاله پژوهشی

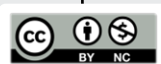
تاریخ دریافت: ۱۴۰۰/۰۹/۰۹

تاریخ بازنگری: ۱۴۰۱/۱۱/۱۰

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۰/۱۲/۲۸

تاریخ انتشار: ۱۴۰۱/۰۳/۱۳

صص: ۱۰۷-۸۳

شابا چاپی: ۲۰۰۸-۳۵۶۴
الکترونیکی: ۲۶۴۵-۵۲۸۵

چکیده

اشراف اطلاعاتی یکی از راهبردهای اساسی و بنیادی مدیریت کلان و از ارکان اصلی و ضروری در تحقق امنیت پایدار است. تحقیق حاضر با هدف ارائه الگوی اشراف اطلاعاتی در پیشگیری از بحران های اجتماعی و محیطی با رویکرد مردم نهاد و محله محور در کلان شهر ارومیه انجام شد. این پژوهش در چارچوب رویکرد کیفی و با به کارگیری روش تحقیق داده بنیاد صورت گرفت. مشارکت کنندگان پژوهش، شامل ۱۳ نفر از خبرگان آگاه به موضوع تحقیق بوده که با استفاده از روش نمونه گیری هدفمند و تا زمان اشباع نظری در فرایند تحقیق حاضر حضور داشتند. ابزار گردآوری داده ها پرسشنامه نیمه ساختاریافته بوده که به جهت تحلیل داده های حاصله از نرم افزار MAXQDA استفاده گردید. یافته ها نشان داد که در روند اشراف اطلاعاتی در پیشگیری از بحران های اجتماعی و محیطی با رویکرد مردم نهاد و محله محور در کلان شهر ارومیه، بایستی ۴ بعد، ۲۲ مؤلفه و ۱۰۹ شاخص مدنظر باشد. بهره گیری اطلاعاتی از شورای معتمدین محلات، خبرنگاران، سمن ها، هیئت های مذهبی، انجمن جمعه و ظرفیت انجمن معتمدان گمنام در محلات، ایجاد شبکه منابع و مخبرین محلی در فضای حقیقی و مجازی از مناطق هدف و کانون های بحران خیز، راه اندازی مرکز فوریت های ۱۱۰ مجازی خاص بحران های اجتماعی و تقویت حساسیت و تعصبات محلی و اجتماعی در جهت افزایش مشارکت مردمی در کنترل نا آرامی و بحران های اجتماعی به عنوان بخشی از مهم ترین شاخص های اشراف اطلاعاتی در پیشگیری از بحران های اجتماعی و محیطی با رویکرد مردم نهاد و محله محور در کلان شهر ارومیه مطرح شد.

کلیدواژه ها: اشراف اطلاعاتی؛ پیشگیری؛ بحران های اجتماعی و محیطی؛ رویکرد مردم نهاد و محله محور.

A.pourmanafi@gmail.com

۱. نویسنده مسئول: استادیار، گروه امنیت، دانشگاه علوم انتظامی امین، تهران، ایران

۲. کارشناس ارشد اطلاعات، دانشگاه علوم انتظامی امین، تهران، ایران

استناد: پورمنافی، ابوالفضل و قربانی، ابراهیم. (۱۴۰۱). طراحی الگوی اشراف اطلاعاتی و محیطی در پیشگیری از بحران های اجتماعی با رویکرد مردم نهاد و محله محور. فصلنامه مدیریت بحران و وضعیت های اضطراری، ۱۴(۱)، ۱۰۷-۸۳.

ناشر: دانشگاه جامع امام حسین (ع) © نویسندگان

مقدمه

در میان سرمایه‌های یک سازمان، اطلاعات از جمله باارزش‌ترین آن‌ها به شمار می‌رود (اسماعیلی، ۱۳۸۹: ۷۰). در شرایط و محیط پرتلاطم امروزی رمز موفقیت در عرصه‌های مختلف، برتری، تسلط و اشراف اطلاعاتی است (توکلی، ۱۳۸۹: ۷۵). مقام معظم رهبری (مدظله‌العالی) در مورد حصول اشراف اطلاعاتی به مواردی همچون تسلط داشتن، حساس بودن، جستجو کردن، مراقبت کردن، دنبال کردن و پیگیری، زیر نظر داشتن و دائم نگاه کردن اشاره کرده‌اند (مولایی، ۱۳۸۹: ۴۷). به تعبیری هرگونه اقدام و فعالیتی، مستلزم اطلاع از موضوع و سوژه موردنظر بوده و میزان موفقیت هر سازمان به آگاهی و اشرافیت اطلاعاتی آن دستگاه بر محیط بستگی دارد (الجزایری، ۱۳۸۷: ۴۴). مدیران سازمان‌هایی امنیتی با وظایف و مسئولیت‌های متعدد و متنوع در حوزه‌های امنیتی، اجتماعی، سیاسی، فرهنگی می‌طلبند تا به نحو مطلوب از اشراف اطلاعاتی استفاده کنند (مولایی، ۱۳۸۹: ۵۱). سازمان‌های نظامی و انتظامی برای دستیابی به اهداف مأموریتی و چشم‌انداز ملی، بر اساس رویکرد اسلامی و ایرانی، بر اساس فکر و نیازهای سازمانی و استفاده از علم جامع اطلاعاتی در جهان امروز و رسیدن به اهداف در بازه زمانی مشخص به الگوی راهبردی اشراف اطلاعاتی نیاز دارند (قربانی و شکوهی‌راد، ۱۴۰۰: ۳). جهان امروز در اثر تحولات ناشی از افزایش جمعیت، وابستگی به فناوری، تحولات فرامرزی سیاسی، اقتصادی و فرهنگی، به یک محیط بحران‌زا و بحران‌زده تبدیل شده است. وابستگی جوامع به گونه‌ای است که بحران در بخشی از آن می‌تواند سایر بخش‌ها را نیز تحت تأثیر قرار دهد و با توجه به نوع بحران و اینکه در کدام یک از حوزه‌های سیاسی و یا اقتصادی و اجتماعی رخ داده است، می‌تواند نهادهای اجتماعی را دچار تحول ساخته و حتی به ورطه نابودی بکشاند (ژرفاساداتی و همکاران، ۱۴۰۰: ۱۰۱). در چنین حالتی امنیت جوامع با چالش جدی مواجه شده و با توجه به روند گسترش رسانه‌های جمعی و توسعه فناوری اطلاعات و ارتباطات، مشارکت مردمی در شکل‌گیری بحران‌های نوین امنیتی را فراهم سازد. به همین دلیل هیچ حکومتی از کنار این مسائل به‌راحتی عبور نکرده و تلاش دارد تا به هر نحو ممکن آن را مدیریت کند. نگاه سنتی در مقابله با بحران بیشتر به استفاده از قدرت سخت‌افزاری معطوف بوده و از این منظر دولت‌ها و یا هیئت حاکمه استفاده از زور را مدنظر قرار

می‌دادند، اما با گذشت زمان این نگاه تغییر یافت و در مواجهه با بحران به‌خصوص در حوزه اجتماعی نگاه‌ها بیشتر به سمت حل بحران از طریق استفاده از اشراف اطلاعاتی متمرکز شده است. اینکه کدام مورد بهتر و زودتر به پاسخ موردنظر می‌رسد، بستگی به سمت‌وسوی بحران، شدت آن، حامیان و ایجادکنندگان بحران و مواردی مانند آن دارد. از این رو نسخه یکسان در مواجهه با بحران کارآمد نیست. این مهم به‌خصوص در مواجهه با بحران‌هایی که زیرساخت آن‌ها را موضوعات امنیتی تشکیل می‌دهد بیشتر نمود داشته و تکیه یک‌جانبه بر یکی از دو قدرت سخت و یا نرم ممکن است پاسخ مطلوبی نداشته باشد (پورسعید، ۱۳۹۶: ۱۵-۱۴). به‌هرحال به‌واسطه تأثیری که بحران بر امنیت کشور بر جای می‌گذارد شناخت آن از اهمیت بالایی برای مسئولین و کارگزاران حکومتی برخوردار بوده و شایسته است این مهم به‌طور جدی موردتوجه قرار گیرد. در حال حاضر هرگونه اشراف اطلاعاتی جامع و کامل در پیشگیری از بحران‌های اجتماعی که بتواند از بین خود جامعه و محلات، تسلط سازمان‌های امنیتی و حکومتی را در خصوص پیش‌نگری، پیش‌بینی و جلوگیری از شکل‌گیری بحران‌های اجتماعی یاری نماید، در دسترس نبوده و امکان ارزیابی و برآورد توانمندی‌ها و فعالیت‌های عوامل حریف و مجرمان را برای فرماندهان فراهم نمی‌کند. لیکن استفاده از قابلیت و ظرفیت‌های اشراف اطلاعاتی، برای تحقق اهداف و به‌منظور طراحی الگوی اطلاعاتی اشراف اطلاعاتی در پیشگیری از بحران‌های اجتماعی با رویکرد مردم‌نهاد و محله‌محور که بتوان به آن تکیه و اتکا و مطابق آن اقدام کرد، دغدغه محقق بوده و مسئله اصلی این پژوهش است. لیکن این تحقیق درصدد پاسخ به این سؤال است که الگوی جامع و مناسب کاربردی اشراف اطلاعاتی در پیشگیری از بحران‌های اجتماعی با رویکرد مردم‌نهاد و محله‌محور در کلان‌شهر ارومیه کدام است؟

مبانی نظری و پیشینه پژوهش

اشراف اطلاعاتی: اشراف اطلاعاتی ترکیبی است از دو کلمه «اشراف» و «اطلاعات» و در معنای عام، آن را می‌توان احاطه داشتن بر اطلاعات در مورد هر چیزی معنا کرد و چنین گفت که شناخت کامل از گذشته، حال و آینده یک موضوع اطلاعاتی به لحاظ فرصت‌ها و تهدیدات و آسیب‌ها است. اشراف اطلاعاتی با پیش‌بینی تهدیدات و آسیب‌ها، باعث استفاده بهینه از فرصت‌ها

و جلوگیری از فرصت سوزی می‌گردد (اسماعیلی، ۱۳۸۹: ۷۲). اشراف اطلاعاتی قدرت یا ضعف توان اطلاعاتی است که سرنوشت سازمان را تعیین می‌کند و بزرگ‌ترین معیار هماهنگ‌کننده توان جامع و فراگیر در رقابت‌های بین‌المللی خواهد بود. اشراف اطلاعاتی محصول تفکر سیستمی بوده و هرگونه اقدامی مستلزم اشرافیت بر اهداف و موضوعات می‌باشد؛ می‌تواند تهدیدها را خنثی و از صرف هزینه‌های اضافی جلوگیری نموده و به شکلی دقیق و عمیق واقعیت‌های عینی و ذهنی را در ابعاد مختلف به گونه‌ای روشن و شفاف به تصمیم‌سازان ارائه دهد (عصاریان‌نژاد، ۱۳۸۱: ۸۳-۷۶).

اشراف اطلاعاتی در اسلام: اخبار و روایات بسیاری در خصوص اهتمام معصومین (ع) در مورد مسئله اشراف اطلاعاتی و دستیابی به اطلاعات وارد شده است. پیامبر اکرم (ص) و حضرت علی (ع) به لحاظ در دست داشتن حکومت تأکید و توجه بسیاری بر اشراف اطلاعاتی و احاطه اطلاعاتی بر حکومت، کارگزاران و مردم داشتند. بیشترین شواهد و نمونه‌های فعالیت‌های اطلاعاتی در دوران حکومت حضرت علی (ع) ملاحظه می‌شود. آن حضرت علاوه بر فعالیت‌های اطلاعاتی در جنگ‌ها، در مورد کارگزاران حکومتی و دشمنان و مخالفان داخلی هم دقت می‌کردند و حتی از کسب اطلاع و اخبار از وضع زندگی مردم نیز دریغ نداشتند؛ زیرا فعالیت‌های اطلاعاتی و امنیتی باید عمدتاً قبل از وقوع حادثه یا بحران صورت گیرد و زمینه‌های بروز آن را خنثی نماید. در نهج‌البلاغه سخنان و فرمایشات گهرباری از مولای متقیان نقل شده که مؤید تأکید ایشان بر بهره‌مندی نظام اسلامی از سازوکار اشراف است. واژه‌هایی چون به من خبر رسیده یا به من خبر دادند که فلان والی رفتاری برجسته و یا دیگری کارکردی ناشایست داشته است، نشان می‌دهد امام (ع) از شبکه‌ای از عناصر مؤمن و متعهد برخوردار است که ایشان را از اوضاع و احوال افراد و جامعه و نیز خطراتی که جامعه را تهدید می‌کند مطلع می‌کنند و ایشان بنا به علم و دانش برای مقابله و پیشگیری تصمیم‌گیری می‌کردند (مجلسی، ۱۳۹۴، ج ۷: ۳۴۲-۳۴۰).

اشراف اطلاعاتی در اسناد بالادستی و دکترین نیروهای مسلح: موضوع اشراف اطلاعاتی همواره مطالبه فرمانده معظم کل قوا (مدظله‌العالی) است. ایشان تسلط و اشراف اطلاعاتی دستگاه‌های نظام را همواره مطالبه کرده‌اند؛ ارتقای اشراف اطلاعاتی سازمان‌های امنیتی می‌تواند رفع‌کننده بخشی از نگرانی‌ها و دل‌مشغولی‌های معظم له پیرامون موضوع و فراهم کردن تحقق خواسته‌هایشان در این باره باشد (حدیث ولایت، ۱۳۹۳). اشراف اطلاعاتی در سیاست‌های برنامه

توسعه پنجم کشور در بند ۲-۴۴ نیز که برگرفته از منویات فرماندهی معظم کل قواست با عبارت «تقویت و تعامل مؤثر دستگاه‌های اطلاعاتی، انتظامی، قضایی و هماهنگی بین آن‌ها برای تأمین اشراف اطلاعاتی مقابله با هر نوع اخلاف در امنیت عمومی، اقتصادی و اجتماعی و مقابله با تهدید نرم» تصریح شده است (جمشیدیان، ۱۳۸۸: ۳۳). داشتن اطلاعات همه‌جانبه از محیط درونی و بیرونی به‌ویژه در مورد دشمنان و اخلاف‌گران، از الزامات اولیه و اساسی برای هر نیروی نظامی و انتظامی و مدیرانی است که مدیریت و هدایت آن‌ها را به عهده دارند؛ زیرا اطلاعات باید به‌روز، صحیح و به‌اندازه کافی و در مورد قوت‌ها، ضعف‌ها، تهدیدات، آسیب‌پذیری‌ها و قابلیت‌های خودی و دشمن باشد. بر این اساس نیروهای مسلح باید علاوه بر اطلاعات خودی و دشمن از آخرین دستاوردهای علمی و فنی و نیز وضعیت جهان مطلع باشند و پیوسته آن‌ها را رصد نمایند (اصل ۱۷ اصول پایه دکترین نیروهای مسلح) (قربانی و شکوهی، ۱۴۰۰: ۴۱).

سطوح اشراف اطلاعاتی: تصمیم‌گیران نیازهای اطلاعاتی خود را بر اساس روندشناسی و سیر جریان‌شناسی پیگیری نموده و به دلیل پیشینه ذهنی و توان کارشناسی دارای استعدادهایی در جهت اجتهاد و استخراج بهترین تصمیم‌ها هستند. مراقبت (رصد) اطلاعاتی پایین‌ترین سطح اشراف اطلاعاتی است و اطلاعات تاکتیکی را دنبال می‌کند. در این سطح، اقدامات مدار اطلاعاتی خودی و اقدامات کنترل دشمن انجام می‌شود. تسلط اطلاعاتی سطح بالاتری از اشراف اطلاعاتی که نوع اطلاعات عملیاتی را کسب می‌کند. برتری اطلاعاتی سطح بالاتری از اشراف را شامل می‌شود. سطح اطلاعات عملیاتی و راهبردی در این محدوده موردبررسی قرار می‌گیرد و قلمرو آن نیز اطلاعاتی و شناختی است؛ یعنی علاوه بر این که به تصویر مناسب مشترک مشاهده شده و «تصویر عملیاتی مناسب مشترک ترکیبی» می‌پردازد، به سطح تصمیم‌گیری و گروه همکاران نیز توجه دارد. برتری اطلاعاتی، بالاترین سطح اشراف است. این سطح اشراف به معنی تفوق کامل بر حوزه اطلاعاتی خودی و دشمن بوده و به تولید دانش، پیش‌بینی روندها و طراحی کنترل اطلاعات دشمن و در سطح اطلاعاتی اقدام می‌کند. قلمرو اشراف در سطح شناختی است و به مسائل نظری مفهومی و کلان توجه دارد و در نهایت دیده‌بانی و پوشش محیطی که شامل گردآوری و استفاده از اطلاعات پیرامون رویدادها، روندها و روابط در محیط بیرونی سازمانی است و آگاهی از این اطلاعات برای برنامه‌ریزی مسیر عملکرد آینده سازمان ضروری خواهد بود و به منظور کاهش

تصادفی بودن اطلاعات ورودی به داخل سازمان و فراهم ساختن سامانه هشدارهای اولیه در محیط سرشار از تغییر و ناپایداری برای مدیران طراحی می‌شود (پورمنافی، ۱۳۹۶: ۵۳-۵۲).

عوامل و عناصر مؤثر در رسیدن به اشراف اطلاعاتی: عوامل و عناصر مؤثر در رسیدن

به اشراف اطلاعاتی را می‌توان در منابع ارزشی، منابع انسانی، مدیریت، امکانات و تجهیزات، آموزش، منابع مالی دسته‌بندی نمود (جمشیدیان، ۱۳۸۹: ۱۸؛ عرب انصاری، ۱۳۹۰: ۵۷-۵۵ و عصاریان‌نژاد، ۱۳۹۱: ۶).

بحران اجتماعی: بحران اجتماعی عبارت است از به مخاطره افتادن و به هم خوردن تبادل

عمومی و زندگی اجتماعی، بر اثر اختلالات یا مقتضیات پدید آمده در جزء یا اجزایی از جامعه که بر اثر عدم سازگاری سازمان‌های اجتماعی با یکدیگر و یا به خاطر ناتوانی مؤسسات اجتماعی در تحقق اهداف ساخت‌ها و نهادهای اجتماعی به وجود می‌آید.

سطوح بحران‌های اجتماعی: بحران اجتماعی سطوحی دارد و شامل آشفتگی اجتماعی،

بی‌سازمانی اجتماعی و انقلاب اجتماعی می‌شود. تغییر در ساختارها باعث گسسته شدن رفتار و روابط متقابل می‌گردد و در نتیجه فرایند جامعه‌پذیری مختل و غیر مؤثر شده در نتیجه بحران اجتماعی ظاهر می‌شود. همچنین در صورتی که سازگاری سازمان‌های جامعه کاهش یابد، جامعه دستخوش بحران و آشفتگی اجتماعی می‌شود. ولی اگر سازگاری سازمان‌های جامعه به شدت روبه‌زوال رود، در این صورت نظم اجتماعی جای خود را به بی‌نظمی می‌دهد و بی‌سازمانی رخ می‌دهد. اگر بحران در سطح مؤسسات به انهدام ساختار نهادها منجر شود، انقلاب‌های اجتماعی اجتناب‌ناپذیر خواهد بود. بحران اجتماعی گاهی اوقات فقط جزئی از جامعه را فرا می‌گیرد و با مسائل اجتماعی خاصی مرتبط می‌شود مانند نابسامانی ناشی از کمی دستمزدها که در این صورت بحران اجتماعی، جزئی خوانده می‌شود؛ در این صورت کنترل و هدایت آن توسط نیروی اجتماعی غالب آسان خواهد بود. اما گاهی اوقات بحران اجتماعی عمومی است که در این صورت بر مجموع ساخت‌ها و نهادهای یک جامعه، به جهت تأخیر و عدم تطابق آنان با انتظارات موجود در باب پیشروی یک جامعه جدید و مترقی اثر می‌گذارد؛ در نتیجه چنان نابسامانی عمومی و عدم تعادلی فراگیر، در جامعه بروز می‌کند که گسست نظم موجود و پیدایی دگرگونی‌های اجتماعی بنیادی (انقلابی) را قابل پیش‌بینی می‌سازد. بحران اجتماعی عمومی ناشی از آن است که

جامعه توانایی سازمان‌یابی و حفظ نظم اجتماعی را نداشته و از نیروی درونی جهت حل مسائل مرتبط با تطور و توسعه‌اش برخوردار نیست؛ به عبارت دیگر خود ساخت، بحران‌زده است و مسائل اجتماعی که مطرح می‌شوند، چنان گسترده‌اند که نظم اجتماعی موجود را به مخاطره می‌افکنند. اگر یک نیروی اجتماعی غالب و موافق دگرگونی‌ها وجود داشته باشد و از طرفی اصلاحات اجتماعی ضروری و لازم به موقع صورت بگیرند، چنین بحران‌های اجتماعی گسترده و عمومی را نیز می‌توان کنترل و هدایت نمود. بحران‌های اقتصادی و سیاسی انواعی از بحران‌های اجتماعی هستند که بر اساس اهمیت و آثاری که بر مجموع جامعه می‌گذارند به عمومی و جزئی تقسیم شده‌اند. مثالی برای تبیین بروز وضعیت بحرانی و گسترش آن انسان‌ها یک سری نیازهای فیزیولوژیک مانند نیاز به غذا، مسکن، پوشاک و... و یک سری نیازهای ایدئولوژیک مانند نیازهای مربوط به افکار، عقاید، ارزش‌ها و به‌طور کلی نیازهای روحی و روانی دارند (ساوه درودی و شاداب، ۱۳۹۲: ۵۰-۴۹).

با عنایت به بررسی‌های به‌عمل‌آمده تاکنون هیچ‌گونه تحقیقی در رابطه با موضوع حاضر مبنی بر طراحی الگوی اشراف اطلاعاتی و محیطی در پیشگیری از بحران‌های اجتماعی با رویکرد مردم‌نهاد و محله‌محور به ثبت نرسیده است. علی‌هذا مطالعاتی که به نحوی مرتبط با نقش اشراف اطلاعاتی در تولید امنیت می‌باشند، در ادامه بررسی گردیده است.

قربانی و شکوهی (۱۴۰۰) در طرحی پژوهشی به طراحی الگوی اشراف اطلاعاتی پلیس مبارزه با مواد مخدر ناجا پرداختند. یافته‌های حاصل از تحلیل محتوای مصاحبه‌ها نشان داد، در فرایند ارتقای اشراف اطلاعاتی پلیس مبارزه با مواد مخدر ناجا بایستی تعداد ۴ بعد، ۲۰ مؤلفه و ۱۲۰ شاخص (مفهوم) مدنظر می‌باشد. نتایج نشان داد ابعاد مؤثر در ارتقای اشراف اطلاعاتی پلیس مبارزه با مواد مخدر ناجا، می‌توانند در قالب جهت‌سازها، الزامات، مدیریت بر اطلاعات و اشراف چندوجهی مطرح شوند. خروجی تحقیق حاضر منجر به ترسیم الگوی ارتقای اشراف اطلاعاتی پلیس مبارزه با مواد مخدر ناجا گردید.

کوچی و سلیمانی (۱۳۹۹) در پژوهشی به نقش اشراف اطلاعاتی در مقابله با تهدیدهای بحران‌های امنیتی پرداختند. نتایج و یافته‌های تحقیق نشان می‌دهد که استفاده از روش‌های جمع‌آوری پنهان و از نیروهای متخصص در تحقق اشراف اطلاعاتی و حفاظتی بر شرایط بحران

■ طراحی الگوی اشراف اطلاعاتی و محیطی در پیشگیری از بحران‌های اجتماعی با رویکرد.....

امنیتی برای مقابله با تهدیدها، تأثیر دارد. استفاده از روش‌های جمع‌آوری آشکار در تحقق اشراف اطلاعاتی بر شرایط بحران مورد تأیید قرار نگرفت. زمینه و هدف شامل آگاهی به موقع و همه‌جانبه دستگاه‌های اطلاعاتی از علائم، زمینه‌ها و بسترهای بالقوه و بالفعل، رویدادها، تصمیمات، حرکت‌ها و کاربردهای مؤثر بر عامل امنیت، حفظ و صیانت، اشراف اطلاعاتی بر موضوع‌ها حاصل می‌شود. اشراف اطلاعاتی بسترهای لازم برای تصمیم‌گیری کلان و صحیح مدیران و تصمیم‌گیران برای مدیریت بحران‌های امنیتی برای مقابله با تهدیدها را فراهم می‌آورد.

چراغی (۱۳۹۸) به طراحی الگوی راهبردی مطلوب اشراف اطلاعاتی در ساحفها پرداخت. مطابق نتایج تحقیق به ترتیب اسناد بالادستی، مبانی ارزشی، رویکردها، حریف و دشمن و چشم‌انداز به‌عنوان جهت‌سازهای الگوی مطلوب به دست آمد. اهداف اشراف اطلاعاتی کشف، شناسایی، پیشگیری و خنثی‌سازی حاصل شد. مأموریت‌های ساحفها، تهیه طرح‌های حفاظتی، اخبار و اسناد و اطلاعات و اهداف مرجع و نظارت بر آن‌ها، کشف و خنثی‌سازی توطئه‌ها و براندازی و جاسوسی و خرابکاری، بررسی صلاحیت امنیتی کارکنان و سازمان‌های وابسته، آموزش و ارشاد و آگاه‌سازی حفاظتی کارکنان، مطلع نمودن فرماندهان از موارد مفید برای مأموریتشان، کسب و جمع‌آوری اخبار و اطلاعات طبقه‌بندی‌شده، طرح‌ریزی و انجام عملیات فنی و کنترل ارتباطات، گزارش اخبار و اطلاعات امنیتی به مراجع ذی‌صلاح، کشف و شناسایی فعالیت‌های سیاسی کارکنان و نفوذ جریان‌های سیاسی در نیروهای مسلح می‌باشد.

پورمنافی (۱۳۹۷) در پژوهشی با عنوان «نقش اشراف اطلاعاتی در امنیت پایدار مرزهای جمهوری اسلامی ایران (مطالعه موردی: مرزهای استان خراسان رضوی)» به این مسئله پرداخته است. نتایج تحقیق مذکور اهمیت اشراف اطلاعاتی بر امنیت مرزها را اثبات نمود.

ناظری و عصاریان (۱۳۹۴) به نقش اشراف شبکه‌ای در مدیریت بحران‌های اجتماعی پرداختند. نتایج حاصل از این تحقیق نشان می‌دهد مهار بحران به یک دفعه و با یک تصمیم صورت می‌گیرد. اینجاست که نقش اشراف اطلاعاتی و جمع‌آوری اطلاعات همچنین در رأس آن دستگاه اطلاعاتی ناجا مشخص و معین می‌گردد. بر همین اساس یکی از آرمان‌هایی که همیشه جامعه اطلاعاتی خصوصاً ناجا به دنبال آن بوده اشراف اطلاعاتی و جمع‌آوری اطلاعات است. با انجام یکسری

اقدامات قبل از هر بحران و پیش‌بینی‌های اطلاعاتی با استفاده از منابع پنهان و منابع آشکار می‌توان چراغ راهی برای تصمیم‌گیران انتظامی و امنیتی فراهم کرد.

چولکی (۱۳۹۴) به اشراف اطلاعاتی و نقش آن در پیشگیری از جرم در سطح جامعه پرداخت. پس از بررسی‌ها این تحقیق به این نتیجه رسید که کسب اخبار و اطلاعات از سوژه‌ها یا محیط‌های اطلاعاتی موردنظر سازمان اطلاعاتی، استخدام منابع و مخبرین در نشانگاه‌های اطلاعاتی موردنظر سازمان‌های اطلاعاتی و امنیتی و انتظامی، تهیه و تنظیم نیازمندی‌های اطلاعاتی موردنظر برای انجام فعالیت‌های اطلاعاتی و عملیاتی بر اساس تخصیص منابع و توانمندی‌های موجود نقش تعیین‌کننده‌ای در ایجاد اشرافیت اطلاعاتی در یک سازمان خواهد داشت.

یعقوبی و اسحاقی (۱۳۹۲) در تحقیقی تحت عنوان «نقش هادی عملیات جمع‌آوری پنهان در اشراف اطلاعاتی سازمان‌های اطلاعاتی امنیتی» به این نتیجه رسید که هادی عملیات جمع‌آوری پنهان، نقش‌هایی چون هدایت، تأمین نیازمندی‌های خبری اطلاعاتی، ارتباطات، آموزش، کمک به پیش‌بینی اطلاعاتی (برآورد تهدیدات) و کمک به تولید فرصت در اشراف اطلاعاتی سازمان‌های اطلاعاتی امنیتی ایفا می‌کند.

میشلن^۱ (۲۰۱۴) در رساله دکتری با عنوان «کاربرد پلیس اطلاعات محور در پیشگیری از جرم توسط پلیس آفریقای جنوبی» به این نتیجه رسیده است که رویکرد جامع و متمرکز در جمع‌آوری اطلاعات در پلیس آفریقای جنوبی با وجود افرادی که خود را برای جمع‌آوری اطلاعات مسئول نمی‌دانند محقق نمی‌شود. جمع‌آوری اطلاعات به‌عنوان وظیفه همگانی نیست. با توجه به اینکه اطلاعات مورد استفاده در برنامه‌ریزی و اجرای برنامه‌های پیشگیری و مقابله با جرم کافی نیست، کاهش جرم موفقیت کمی داشته است.

کارت^۲ (۲۰۱۳) به بررسی عوامل تسهیل‌کننده به‌کارگیری پلیس اطلاعات محور پرداخت. نتایج نشان داد سازمان‌هایی که روش‌های ارزیابی عملکرد با کیفیت بالاتری را استفاده می‌کنند در به‌کارگیری پلیس اطلاعات محور موفق‌تر هستند از منظر بستر سازمانی، تعهد به فلسفه پلیس اطلاعات محور و توانایی کارکنان اطلاعاتی برای انجام کارهای متنوع، در به‌کارگیری پلیس اطلاعات محور مؤثر است.

1. Michlen
2. Jeremy Gibson Carter

داروچ^۱ (۲۰۱۲) در رساله دکتری با عنوان «پلیس اطلاعات محور» به این نتیجه رسیده که مشکلات مدیریتی، رهبری تحول‌گرا و مشارکتی و فرآیندهای غیررسمی مدیریت، به کارگیری مؤثر فناوری، فنون مناسب و پیاده‌سازی اجتماعی رویکرد اطلاعات محوری، توسعه فضای کاری نوآورانه و دوست‌دارانه، نوآوری، عوامل سطح فردی، سطح نوآوری مبتنی بر سطح دانش، تعهد و آگاهی از اولویت‌های مدیران پلیس اطلاعات محور است.

روش تحقیق

تحقیق حاضر یک پژوهش کاربردی و در چارچوب رویکرد کیفی و با به کارگیری روش تحقیق داده بنیاد صورت گرفته است. برای این منظور به گردآوری داده‌های کیفی پرداخته شده است. مشارکت‌کنندگان در پژوهش شامل خبرگان (معاونین، روسای پلیس‌های تخصصی، اعضای انتظامی و نظامی شورای تأمین شهرستان و اساتید گروه اطلاعات و امنیت داخل دانشگاه علوم انتظامی امین تا زمان رسیدن به اشباع نظری) و به تعداد ۱۳ نفر بود. برای جمع‌آوری اطلاعات این پژوهش از دو روش کتابخانه‌ای و میدانی استفاده شده است که برای جمع‌آوری اطلاعات بخش نظری از روش کتابخانه‌ای و به منظور تدوین، پخش و جمع‌آوری نتایج پرسشنامه در بخش کیفی از روش میدانی استفاده شده است.

در بخش کیفی، با استفاده از روش تحلیل داده بنیاد، عوامل، مؤلفه‌ها و شاخص‌های مؤثر در اشراف اطلاعاتی و محیطی در پیشگیری از بحران‌های اجتماعی، شناسایی شدند. ابزار گردآوری داده‌ها مصاحبه عمیق و نیمه‌ساختاریافته بود که با طرح پرسش‌هایی بین ۴۵ تا ۷۵ دقیقه انجام شد. در مصاحبه‌های انفرادی با مصاحبه‌شوندگان، برای بررسی مقدماتی، از چهار سؤال مصاحبه استفاده شد. ضمن این‌که سؤال‌های فرعی دیگری نیز در کنار هر سؤال برای درک تجارب شرکت‌کنندگان در حین مصاحبه مطرح می‌شد. پژوهشگر در فرایند نمونه‌گیری از شرکت‌کنندگان، داده‌ها را مورد تحلیل قرار داد تا مواردی که ناقص بوده با دریافت اطلاعات جدید از شرکت‌کننده جدید کامل گردد. بعد از انجام ۱۳ مصاحبه، عوامل اصلی و فرعی در مصاحبه‌های قبلی تکرار می‌شد و پژوهشگر به اشباع رسید. در حین مصاحبه به جمع‌آوری نظرات

1. Darroch

در مورد شاخص‌های مناسب برای تعیین عوامل مؤثر بر اشراف اطلاعاتی و محیطی پرداخته و عوامل اصلی و فرعی مورد نظر بررسی و نهایی شد. برای حصول اطمینان از روایی و به منظور اطمینان خاطر از دقت بودن یافته‌ها از دیدگاه پژوهشگر، از نظرات ارزشمند اساتید آشنا با این حوزه و خبرگان که در این حوزه خبره و مطلع بودند استفاده شد. همچنین به طور هم‌زمان از مشارکت کنندگان در تحلیل و تفسیر داده‌ها کمک گرفته شد. برای محاسبه پایایی پرسشنامه بخش کیفی از روش پایایی بین دو کدگذار استفاده شد. در مصاحبه با روش توافق درون موضوعی دو کدگذار، از یکی از اساتید دارای تخصص آماری و آشنا به کدگذاری درخواست شد تا به عنوان کدگذار ثانویه در پژوهش مشارکت کند. در ادامه محقق به همراه این همکار پژوهش، تعداد چهار مصاحبه را کدگذاری کرده و درصد توافق درون موضوعی را که به عنوان شاخص پایایی تحلیل به کار می‌رود محاسبه کرد که پایایی حاصل از دو کدگذار با توجه به محاسبات ۹۰٫۵ درصد به دست آمد که بیانگر پایایی مناسب پرسشنامه بود. در تحقیق حاضر به جهت تحلیل داده‌های کیفی از نرم‌افزار MAXQDA ویرایش ۱۰ استفاده گردید.

یافته‌های تحقیق

با توجه به اطلاعات به دست آمده، حدود ۶۹٫۲۳٪ اعضای نمونه آماری در بخش کیفی را پاسخگویان با مدرک تحصیلی فوق لیسانس و ۳۰٫۷۷ درصد را پاسخگویان با مدرک تحصیلی دکتری به خود اختصاص داده بودند. در خصوص بررسی سوابق کاری پاسخ‌دهندگان، حدود ۳۰٫۷۶٪ اعضای نمونه آماری را با سابقه کار ۲۵-۳۰ سال به خود اختصاص داده بودند که در مقایسه با سایر پاسخگویان بیشترین میزان را شامل می‌شد. در خصوص جنسیت نیز، ۱۰۰ درصد اعضای نمونه آماری را کارکنان مرد تشکیل می‌دادند.

پس از انجام مصاحبه عمیق و دریافت نظرات و پاسخ خبرگان، مضامین، مؤلفه‌ها و مفاهیم اثرگذار مهم در خصوص اشراف اطلاعاتی و محیطی در پیشگیری از بحران‌های اجتماعی با رویکرد مردم‌نهاد و محله‌محور در قالب ۳ مرحله کدگذاری باز، محوری و گزینشی استخراج شدند. تحلیل محتوای مصاحبه‌ها و شناسایی کدهای باز (مفاهیم اصلی) و مقوله‌بندی آن‌ها برابر جداول شماره ۱ صورت پذیرفته است.

جدول ۱. شاخص‌های مرتبط با مؤلفه‌های مؤثر بر اشراف اطلاعاتی و محیطی در پیشگیری از بحران-

های اجتماعی با رویکرد مردم‌نهاد و محله‌محور

مؤلفه‌ها	شاخص‌ها
اسناد بالادستی	توجه ویژه به فرامین مقام معظم رهبری در حیطه‌های مربوط به آسیب‌های اجتماعی و بحران‌های اجتماعی ناشی از آن توجه ویژه به دکترین و اصول و روش تدوین آن بر اساس مأموریت‌های موجود در حوزه مدیریت بحران‌های اجتماعی پیروی از قوانین موجود در حوزه مقابله با بحران‌ها و میانجیگری در تدوین قوانین جدید توجه ویژه به راهبردهای نظامی-انتظامی تعریف شده در چارچوب مدیریت بحران‌های اجتماعی اجرای صحیح تدابیر و پیروی از دستورات سلسله‌مراتب فرماندهی در حوزه تخصصی بحران
بینشی	ارتقای جایگاه نظام ارزشی و اسلامی سازمان‌ها و دستگاه‌های دخیل در حوزه مقابله با بحران التزام عملی به احکام و اخلاق اسلامی از سوی سازمان‌ها و دستگاه‌های دارای وظیفه در حوزه مدیریت بحران ارتقای روحیه ولایتمداری و پرورش روحیه جهادی و بسیجی در سازمان‌ها و دستگاه‌های دخیل در حوزه مقابله با بحران توجه ویژه به اصول لازم‌الرعایه شرعی در حیطه مأموریت‌های مربوط به مقابله با بحران
روشی	پیروی از مدل‌ها و الگوهای موجود در حوزه مقابله با بحران و تلاش و کوشش در جهت بهبود آن‌ها ایجاد رویکرد تهاجمی و غالب اطلاعاتی بر حریف نگرش سیستمی به موضوع بحران‌های اجتماعی
چشم‌انداز	احراز جایگاه کنونی سازمان‌های اطلاعاتی به‌خصوص ناجا در مدیریت بحران و توجه به چشم‌انداز آینده (افق) حرکت بر مبنای رسالت سازمان تدوین خط‌مشی صحیح مبتنی بر اصول اطلاعاتی

مؤلفه‌ها	شاخص‌ها
فرماندهی و کنترل	مدیریت صحیح چرخه اطلاعات و توزیع متناسب اخبار مربوط به آسیب‌ها و بحران‌های اجتماعی در بین رده‌ها برقراری و حفظ ارتباط سازمانی با سایر دستگاه‌های دخیل در حوزه مقابله با بحران با رویکرد اطلاعاتی و تعاملی سازمان‌دهی منابع و تجهیزات اطلاعاتی مرتبط با مدیریت و مقابله با آسیب‌ها و بحران‌های اجتماعی با توجه به وضعیت موجود بازخورد گیری فصلی از اقدامات و مدیریت بر چگونگی رفع موانع و مشکلات
شبکه‌سازی	هماهنگی و هدایت سیستمی تمامی منابع موجود از طریق ایجاد یک شبکه گسترده اطلاعاتی پشتیبانی و تداوم کنترل، نظارت و ارزیابی وضعیت موجود و آینده در بستر شبکه اطلاعاتی شبکه‌سازی اطلاعاتی و خبری با رویکرد جذب منابع و مخبرین در نشانگاه‌ها و کانون‌های آسیب‌زا
زیرساخت	راه‌اندازی و توسعه مرکز اطلاعات جمعیت در مناطق هدف (کانون‌های بحران‌خیز) تقویت و تجهیز رده‌های مأموریتی (کوپ و پایگاه‌های بسیج مردمی) تا سرانگشتان به دستگاه‌ها و تجهیزات فنی نوین توسعه زیرساخت‌های مقابله با بحران‌های اجتماعی در فضای سایبری توسعه و ارتقای زیرساخت‌های سازمان‌ها و دستگاه‌های اجرایی دارای وظیفه در جهت کنترل مؤثر محلات و کانون‌های بحران‌خیز توسعه و ایجاد پایگاه‌های پوششی اطلاعاتی در محلات و مناطق هدف (کانون‌های بحران‌خیز و دارای سابقه) ایجاد و یا گسترش پایگاه‌های پوششی اطلاعاتی در محلات همجوار با بهره‌گیری از ظرفیت مردمی توسعه پایگاه‌های اطلاعاتی و هدفمند نمودن شبکه منابع و مخبرین در مناطق هدف توسعه ظرفیت‌ها و قابلیت‌های علمی و آزمایشگاهی با تأکید بر تحقیق و پژوهش در حوزه‌های مدیریت بحران اجتماعی توسعه و گسترش زیرساخت‌های هوایی با تأکید بر پهبادهای و ریزپرنده‌ها در گسترش چتر اطلاعاتی در مناطق هدف

مؤلفه‌ها	شاخص‌ها
منابع	<p>جذب منابع (عام و خاص) و مخبرین با بهره‌گیری از ظرفیت مردمی و سازمان‌های مردم‌نهاد</p> <p>تقویت ساختار سازمانی سازمان‌ها و دستگاه‌های دخیل در حوزه مقابله با بحران به‌روزرسانی تجهیزات و امکانات سازمان‌ها و دستگاه‌های دخیل در حوزه مقابله با بحران با توجه به وضعیت و امکانات جهانی</p> <p>جذب و حفظ سرمایه انسانی، سرمایه دانشی و سرمایه‌های مالی از مناطق هدف (کانون‌های بحران‌خیز)</p>
فرآیندها	<p>اجرای کامل و صحیح دستورالعمل‌های ابلاغی بدون هرگونه کاستی</p> <p>آموزش و توانمندسازی کارکنان سازمان‌های دارای وظیفه در مقابله با بحران‌های اجتماعی بر اساس علوم روز دنیا</p> <p>ارتقای بهره‌وری و کارایی کارکنان با توجه به مبانی و علوم دانشی روز</p> <p>تأکید بر پویایی و به‌روزرآوری</p> <p>طراحی و مهندسی مجدد امکانات و تجهیزات موجود</p> <p>به‌روزرسانی شیوه‌های مدیریتی و اصول و فنون موجود</p> <p>توجه به انعطاف‌پذیری و چابکی سازمان و سعی بر ارتقای آن</p> <p>ارتقای نظم و انضباط در سازمان و فرایندهای موجود (ظاهری و معنوی)</p>
نظام جامع اطلاعاتی	<p>بهره‌مندی از منابع و اطلاعات سایر جوامع اطلاعاتی استان و شهرستان (دستگاه‌های اجرایی)</p> <p>بهره‌مندی از منابع و اطلاعات سایر جوامع اطلاعاتی در نیروهای مسلح (سپاه، ارتش، اداره اطلاعات، وزارت دفاع، مرزبانی و...)</p> <p>بهره‌مندی از منابع و اطلاعات سایر جوامع اطلاعاتی ناجا</p> <p>بهره‌مندی از منابع و اطلاعات مردمی با توسعه برنامه‌های پیشگیرانه در محیط‌های هدف</p> <p>بهره‌مندی از منابع و اطلاعات سازمان‌های مردم‌نهاد فعال در مناطق هدف</p> <p>تأکید بر تعامل و هم‌افزایی در بین ارگان‌های دخیل در امر مقابله با بحران اجتماعی</p>

نشریه مدیریت بحران و وضعیت‌های اضطراری

مؤلفه‌ها	شاخص‌ها
تمرکز	تمرکز بر کانون‌های بحران، محیط و مناطق حاشیه‌ای تمرکز بر نفوذ در بین طوایف، قومیت‌های هدف و کانون‌های بحران تمرکز بر شیوه‌ها و شگردهای نوین در شروع بحران
ایجاد شبکه منابع و مخبرین مردمی و محلی	ایجاد سامانه منابع و مخبرین محلی و مردمی با دسترسی سریع و بدون واسطه جذب و به‌کارگیری منابع و مخبرین محلی و مردمی در محلات هدف توسعه و پالایش هوشمندانه شبکه منابع و مخبرین در محلات هدف راه‌اندازی سامانه ارتباطی تاکتیکی منابع و مخبرین با هادیان هدفمند نمودن شبکه منابع و مخبرین در نشانگاه‌ها اصلاح فرآیندها و تدوین آیین‌نامه جدید به‌کارگیری منابع و مخبرین ارتقا ظرفیت دسترسی به بانک‌ها و سامانه‌های اطلاعاتی
مدیریت اطلاعات در بستر فضای مجازی	جمع‌سپاری (راه‌اندازی ۱۱۰ مجازی و سامانه جمع‌آوری اخبار مردمی و محلات از طریق فضای مجازی) تدوین آیین‌نامه و فرآیند جمع‌آوری اخبار و گزارش‌های مردمی و محلات و پرداخت پاداش در بستر فضای مجازی توسعه و ارتقای اقدامات مقابله‌ای با شکل‌دهندگان بحران اجتماعی در فضای مجازی جذب و به‌کارگیری منابع اطلاعاتی متخصص در فضای مجازی از بین مردم و محلات بحران‌خیز رصد شبکه‌های اجتماعی مجازی داخلی و خارجی در جهت شناسایی اهداف و برنامه‌های ایجاد نارضایتی در بین مردم از طرق منابع نفوذی
جمع‌آوری اطلاعات	شناسایی عوامل مؤثر در وقوع و اوج‌گیری بحران‌های اجتماعی ارائه پیش‌آگهی‌ها برای پیش‌بینی بحران‌های اجتماعی شناسایی و تسلط اطلاعاتی بر کانون‌های بحران‌خیز اجتماعی آگاهی نسبت به محیط و موضوع بحران اجتماعی تسلط اطلاعاتی بر پس‌لرزه‌های احتمالی پس از وقوع بحران اجتماعی تجمیع داده‌های جمع‌آوری شده و گزارش‌دهی بی‌طرفانه ریشه‌یابی بحران اجتماعی با توجه به محدودیت زمان، مقدرات و امکانات موجود

شاخص‌ها	مؤلفه‌ها
<p>ایجاد امنیت اجتماعی فراگیر: اینکه همه افراد جامعه باید از امنیت اجتماعی که از نیازهای اساسی زندگی است برخوردار باشد.</p> <p>تقویت نقش پیشگیرانه مدارس و بالا بردن کیفیت و محتوای آموزش‌های علمی و تربیتی، با هدف ایجاد سپرهای بازدارنده در برابر کجروی</p> <p>افزایش مراکز مشاوره اجتماعی در محلات و مدارس با هدف تسهیل زمینه حل مشکلات خانوادگی، رفتاری و اجتماعی که آغازگر بحران اجتماعی هستند</p> <p>ترویج و ویژگی‌های اخلاقی همچون ایثار، انفاق و وقف، شرکت در امور خیریه، جهت پیشگیری از بحران‌های اجتماعی</p> <p>مسئول‌سازی و همراه‌سازی مسئولان و سازمان‌های متولی حل مشکلات مردم</p>	<p>ارتقای امنیت اجتماعی در مناطق بحران‌خیز</p>
<p>تقویت سرمایه اجتماعی مردمی سازمان‌های متولی مدیریت اطلاعاتی اعتراضات و بحران‌های اجتماعی از جمله ناجا و سپاه</p> <p>تقویت و یا ایجاد شبکه اطلاع‌رسانی مردمی مشابه سامانه ۱۱۰ خاص بحران‌های اجتماعی</p> <p>تقویت نظام تحلیل مسائل اجتماعی در جهت پیش‌بینی خواسته‌ها و مشکلات احتمالی مردم</p> <p>تقویت حساسیت و تعصبات محلی و اجتماعی در جهت افزایش مشارکت مردمی در کنترل ناآرامی و بحران‌های اجتماعی</p> <p>حمایت مالی و معنوی از منابع محلی و مردمی فعال در مدیریت اطلاعاتی بحران‌ها و اعتراضات اجتماعی</p> <p>تقویت بسترهای موجود برای اعتراض قانونی مردم نسبت به مشکلات و مسائل محلی و منطقه‌ای و کنترل اطلاعاتی</p> <p>تقویت آگاه‌سازی و اطلاع‌رسانی‌ها به مردم در خصوص عوامل معاند سوءاستفاده‌کننده از ناآرامی‌های اجتماعی و اعتراضات به‌حق مردم</p>	<p>تقویت و به‌روزرسانی بسترهای موجود</p>

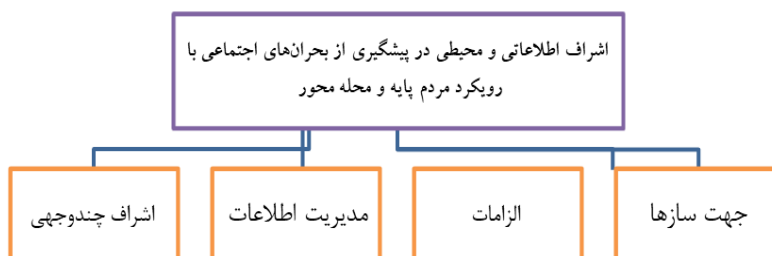
مؤلفه‌ها	شاخص‌ها
مدیریت اطلاعات با رویکرد مردم‌نهاد و محله‌محور	تشکیل شورای معتمدین در محلات و بهره‌گیری اطلاعاتی از ظرفیت شورای معتمدین کلاتری‌ها و پاسگاه‌ها بهره‌گیری اطلاعاتی از ظرفیت هیئت امنای مساجد جذب پلیس افتخاری با رویکرد اطلاعاتی از مناطق هدف بهره‌گیری اطلاعاتی از ظرفیت خیرنگاران به‌عنوان اولین و محبوب‌ترین مرجع دریافت اخبار قبل از پلیس بهره‌گیری اطلاعاتی از ظرفیت سمن‌ها، هیئت‌های مذهبی، ائمه جمعه و ماموستاها بهره‌گیری اطلاعاتی از ظرفیت انجمن معتمدان گمنام در محلات
اشراف جمعیتی	ارتقای توانایی و کسب توانمندی در شناسایی و پالایش لایه‌های جمعیتی خطرآفرین و آغازگر بحران اجتماعی (لایه‌های پرخطر، لایه‌های مستعد، لایه‌های کم‌خطر) ارتقای توانایی و کسب توانمندی در شناخت و کنترل گروه‌ها، فرق و قومیت‌های ساکن در کانون‌های بحران‌خیز ارتقای توانمندی تشخیص و احراز هویت فردی و جمعیتی
اشراف موضوعی	اشراف بر موضوعات امنیتی-انتظامی و موضوعات مرتبط با بحران‌های اجتماعی اشراف بر وضعیت فرهنگی جامعه در کانون‌های بحران‌خیز و مناطق هدف و نیازسنجی اولویت‌های مأموریتی اشراف بر وضعیت اقتصادی جامعه در کانون‌های بحران‌خیز و مناطق هدف و نیازسنجی اولویت‌های مأموریتی اشراف بر وضعیت اجتماعی جامعه در کانون‌های بحران‌خیز و مناطق هدف و نیازسنجی اولویت‌های مأموریتی اشراف بر وضعیت سیاسی جامعه در کانون‌های بحران‌خیز و مناطق هدف و نیازسنجی اولویت‌های مأموریتی
اشراف زمانی	اشراف بر وضعیت موجود در گذشته و برنامه‌ریزی برای زمان حال اشراف بر وضعیت موجود در زمان حال و برنامه‌ریزی برای زمان آینده

مؤلفه‌ها	شاخص‌ها
اشراف محیطی	اشراف مرزی ^۱ ، درون‌مرزی ^۲ و فرامرزی ^۳ بر عوامل و گروه‌های شکل‌دهنده بحران در مناطق هدف اشراف کامل بر معابر رسمی و غیررسمی و گمرکات مرزی و غیرمرزی (ترددات معاندین) اشراف بر مناطق حاشیه‌ای و آلوده به آسیب‌های اجتماعی اشراف بر شبکه‌های اجتماعی مجازی و منابع خبری سایبری اشراف بر مراکز تصمیم‌ساز مجازی در آغاز بحران‌های اجتماعی
اشراف علمی	تشکیل و فعالیت کارگروه‌های علمی با توجه به جغرافیای کانون‌های بحران‌خیز تعیین اماکن و کانون‌های بحران‌خیز با تکیه بر سیستم جغرافیایی تشخیص کانون‌های بحران‌خیز بر اساس نتایج مطالعات علمی و کانون‌شناسی ارتقای دانش تخصصی و مهارت‌های حرفه‌ای کارکنان با توجه به مشکلات و مسائل روز جامعه با تأکید بر محلات توجه ویژه به مبحث آینده‌پژوهی در موضوع بحران‌های اجتماعی.

همان‌گونه که از داده‌ها و اطلاعات جدول شماره ۱ قابل استنباط است، برای بررسی مضامین، مؤلفه‌ها و مفاهیم اثرگذار مهم در خصوص اشراف اطلاعاتی و محیطی در پیشگیری از بحران‌های اجتماعی با رویکرد مردم‌نهاد و محله‌محور، می‌بایست ابعادی چون جهت‌سازها، الزامات، مدیریت اطلاعات و اشراف اطلاعاتی چندوجهی مدنظر قرار گیرد.

در ادامه و در جهت کشف ابعاد مؤثر بر اشراف اطلاعاتی و محیطی در پیشگیری از بحران‌های اجتماعی با رویکرد مردم‌نهاد و محله‌محور، یافته‌های حاصل از ادبیات، پیشینه و تحلیل محتوای مصاحبه‌ها نشان می‌دهد مؤلفه‌های مؤثر در اشراف اطلاعاتی و محیطی در پیشگیری از بحران‌های اجتماعی با رویکرد مردم‌نهاد و محله‌محور، می‌بایست در ۴ بعد مدنظر قرار گیرد که در نمودار شماره ۱ نمای شماتیک آن ترسیم شده است.

۱. منظور از اشراف مرزی، اشراف بر کلیه فعالیت‌ها و تحرکات حریف در مرزهای جمهوری اسلامی ایران می‌باشد.
۲. منظور از اشراف درون‌مرزی، اشراف بر کلیه فعالیت‌ها و تحرکات حریف در عقبه مرزهای جمهوری اسلامی ایران می‌باشد.
۳. منظور از اشراف فرامرزی، اشراف بر کلیه فعالیت‌ها و تحرکات حریف در آن‌سوی مرزهای جمهوری اسلامی ایران می‌باشد.

شکل شماره ۱. ابعاد مرتبط با اشراف اطلاعاتی و محیطی در پیشگیری از بحران‌های اجتماعی با رویکرد مردم‌نهاد و محله‌محور

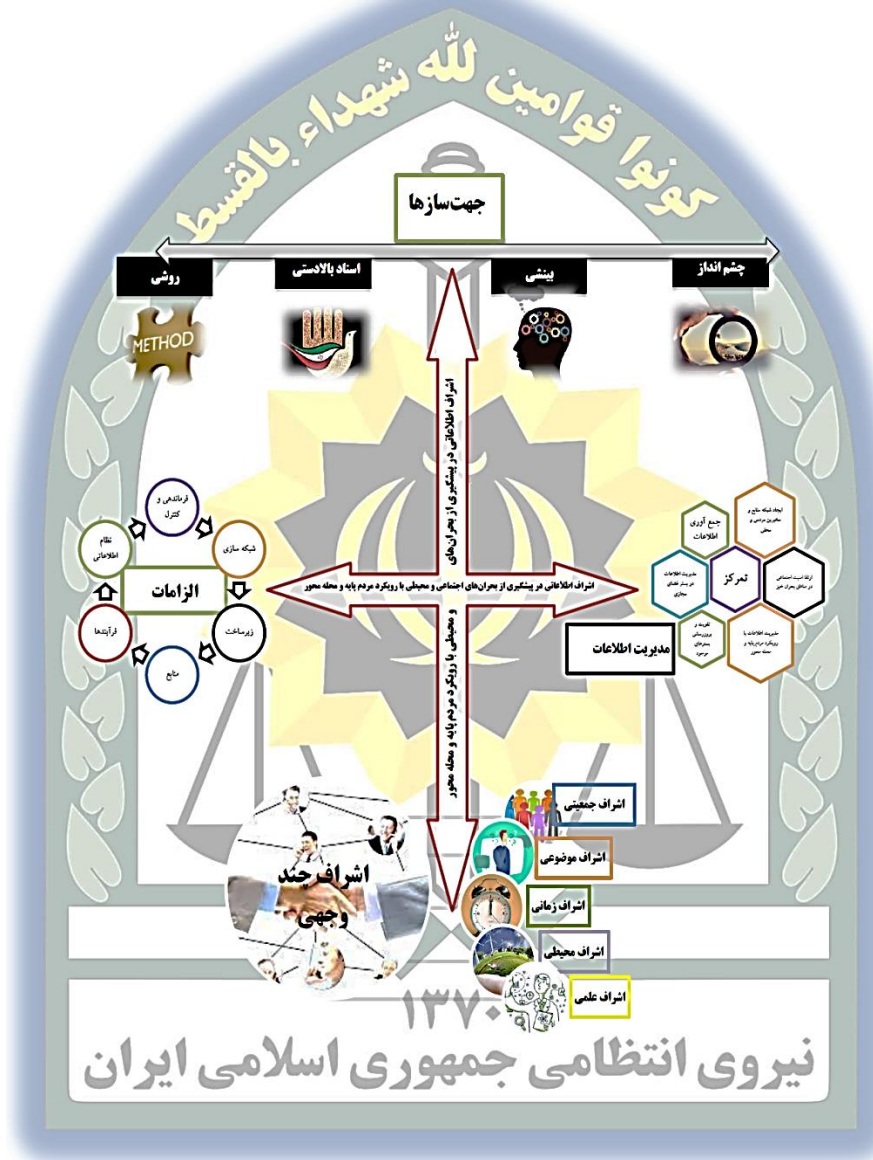
در کنار ابعاد چهارگانه ارائه شده در نمودار بالا، ۲۲ مؤلفه نیز که در اشراف اطلاعاتی و محیطی در پیشگیری از بحران‌های اجتماعی با رویکرد مردم‌نهاد و محله‌محور دخیل هستند، شناسایی و تعیین شد که در جدول شماره ۲ ارائه شده است.

جدول ۲. مؤلفه‌های ابعاد چهارگانه تحقیق

مؤلفه‌ها	مضامین یا ابعاد	مؤلفه‌ها	مضامین یا ابعاد
تمرکز	مدیریت اطلاعات	اسناد بالادستی	جهت‌سازها
ایجاد شبکه منابع و مخبرین مردمی و محلی		بینشی	
مدیریت اطلاعات در بستر فضای مجازی		روشی	
جمع‌آوری اطلاعات		چشم‌انداز	
ارتقای امنیت اجتماعی در مناطق بحران‌خیز			
تقویت و به‌روزرسانی بسترهای موجود			
مدیریت اطلاعات با رویکرد مردم‌نهاد و محله‌محور			
مؤلفه‌ها	مضامین یا ابعاد	مؤلفه‌ها	مضامین یا ابعاد
اشراف جمعیتی	اشراف چندوجهی	فرماندهی و کنترل	الزامات
اشراف موضوعی		شبکه‌سازی	
اشراف زمانی		زیرساخت	
اشراف محیطی		منابع	
اشراف علمی		فرآیندها	
		نظام جامع اطلاعاتی	

طراحی الگوی اشراف اطلاعاتی و محیطی در پیشگیری از بحران‌های اجتماعی با رویکرد.....

پس از نهایی‌سازی شاخص‌ها، مؤلفه‌ها و ابعاد، نسبت به تدوین الگوی مربوطه و رسم شمای مدل اقدام که نتایج مربوطه در قالب شکل شماره ۲ ارائه شده است.

شکل ۲. الگوی نهایی تحقیق

بحث و نتیجه‌گیری

تحقیق حاضر با هدف ارائه الگوی اشراف اطلاعاتی در پیشگیری از بحران‌های اجتماعی و محیطی با رویکرد مردم‌نهاد و محله‌محور در کلان‌شهر ارومیه انجام شد. در پژوهش حاضر به منظور شناخت بیشتر موضوع در زمینه اشراف اطلاعاتی و همچنین شناسایی ابعاد، مؤلفه‌ها و شاخص‌ها، با بهره‌گیری از نظرات خبرگان، ابعاد، مؤلفه‌ها و شاخص‌های موردنیاز در جهت تدوین الگوی مربوطه شناسایی گردید. ابعاد اثرگذار مهم در خصوص اشراف اطلاعاتی در پیشگیری از بحران‌های اجتماعی و محیطی با رویکرد مردم‌نهاد و محله‌محور در کلان‌شهر ارومیه پس از ۳ مرحله کدگذاری در قالب ۴ بعد جهت‌سازها، الزامات، مدیریت اطلاعات و اشراف اطلاعاتی چندوجهی خلاصه گردید. همچنین ۲۲ مؤلفه نیز که در اشراف اطلاعاتی در پیشگیری از بحران‌های اجتماعی و محیطی با رویکرد مردم‌نهاد و محله‌محور در کلان‌شهر ارومیه دخیل هستند، شناسایی و تعیین شد. در چارچوب ۴ بعد و ۲۲ مؤلفه، تعداد ۱۰۹ شاخص در روند اشراف اطلاعاتی در پیشگیری از بحران‌های اجتماعی و محیطی با رویکرد مردم‌نهاد و محله‌محور در کلان‌شهر ارومیه از فرایند پژوهش کیفی شناسایی و تعیین شد. در نهایت یافته‌های تحقیق حاضر منجر به ترسیم الگوی اشراف اطلاعاتی در پیشگیری از بحران‌های اجتماعی و محیطی با رویکرد مردم‌نهاد و محله‌محور در کلان‌شهر ارومیه شد. در مقایسه نتایج تحقیق حاضر با یافته‌های سایر تحقیقات، با عنایت به اینکه هیچ‌گونه پژوهش مشابهی یافت نگردید؛ لذا امکان مقایسه تحقیق با سایر پژوهش‌ها میسر نبوده، لیکن نتایج تحقیقاتی که به نحوی با موضوع حاضر مرتبط بودند، در ادامه ارائه شده است. نتایج نهایی تحقیق حاضر که منجر به تدوین الگوی اشراف اطلاعاتی در پیشگیری از بحران‌های اجتماعی و محیطی با رویکرد مردم‌نهاد و محله‌محور در کلان‌شهر ارومیه شد، می‌تواند از حیث توجه به اسناد بالادستی و برخی مؤلفه‌های شناسایی‌شده، با پژوهش‌های قربانی (۱۴۰۰)، کوچی و سلیمانی (۱۳۹۹)، چراغی (۱۳۹۸) و پورمنافی

■ طراحی الگوی اشراف اطلاعاتی و محیطی در پیشگیری از بحران‌های اجتماعی با رویکرد.....

(۱۳۹۷) همسو و هم‌راستا باشد. با توجه به اینکه ناظری و عصاریان (۱۳۹۴) در پژوهش خود کسب اطلاعات در گذشته، مدیریت اطلاعات در حال حاضر و کشف اطلاعات در آینده را منجر به موفقیت در مدیریت بحران‌های اجتماعی دانسته‌اند، لیکن نتایج این تحقیق از بعد شناسایی مؤلفه اشراف زمانی همسو و هم‌راستا با تحقیق مربوطه می‌باشد. نتایج پژوهش حاضر از حیث توجه به منابع و مخبرین و بانک‌های اطلاعاتی نیز همسو با تحقیق کوچی و سلیمانی (۱۳۹۹)، چولکی (۱۳۹۴) می‌باشد. سایر تحقیقات موجود از جمله پژوهش‌های داروچ (۲۰۱۲)، میشلن (۲۰۱۴)، کارتر (۲۰۱۳)، محقق (۲۰۱۳)، اسپنسر و چایمن (۲۰۱۳) و یعقوبی و اسحاقی (۱۳۹۲) نیز به‌نوعی داشتن اشراف اطلاعاتی در سازمان‌های مختلف را منجر به شکوفایی سازمان دانسته که به‌نوعی می‌تواند نتایج حاصل از این تحقیق را تأیید نماید.

پیشنهادها

بر اساس نتایج به دست آمده و یافته‌های پژوهش حاضر بر اساس ابعاد الگوی اشراف اطلاعاتی در پیشگیری از بحران‌های اجتماعی و محیطی با رویکرد مردم‌نهاد و محله‌محور در کلان‌شهر ارومیه راهکارهای راهبردی و کاربردی زیر حائز اهمیت بوده و به این شرح پیشنهاد می‌گردد:

پیروی از مدل و الگوی ارائه شده و تلاش و کوشش در جهت پیاده‌سازی آن توسط سازمان‌های متولی و دارای مسئولیت

توجه به دکترین و اصول و روش تدوین آن بر اساس مأموریت‌های موجود در حوزه بحران‌های اجتماعی و توجه ویژه به فرامین مقام معظم رهبری در حیطه‌های عمومی و تخصصی

مدیریت صحیح چرخه اطلاعات و توزیع متناسب آن در بین رده‌های دارای مسئولیت

شناسایی و حذف موانع موجود و به‌روزرسانی شیوه‌های مدیریتی و اصول و فنون جدید با استفاده از الگوی مربوطه

تمرکز بر فعالیت‌ها و تحرکات برون‌مرزی، مرزی و درون‌مرزی با بهره‌گیری از الگوی ارائه شده

ایجاد ساختارهای جدید علمی مبتنی بر کاستی‌های احصا شده از بطن پژوهش
توجه به مؤلفه‌های اشراف جمعیتی، موضوعی، زمانی، محیطی، علمی و...
توجه ویژه به مبحث آینده‌پژوهی در حوزه بحران‌های اجتماعی

تشکر و قدردانی

با توجه به اینکه این تحقیق برگرفته از طرح پژوهشی با موضوع مربوطه می‌باشد، نگارندگان بر خود لازم می‌دانند از پژوهشگاه علوم انتظامی و مطالعات امنیت اجتماعی ناجا (دفتر تحقیقات کاربردی فرماندهی انتظامی استان آذربایجان غربی) به جهت حمایت‌های مالی در اجرای این پژوهش تقدیر و تشکر نمایند.

فهرست منابع

- اسماعیلی، قربانعلی (۱۳۸۹). مفهوم اشراف اطلاعاتی در پلیس اطلاعات و امنیت عمومی. *مجموعه مقالات همایش پلیس، اشراف اطلاعاتی و جرم، تهران: دانشگاه علوم انتظامی امین*.
- بختیاری، تقی؛ پورمنافی، ابوالفضل و براتی، علی (۱۳۹۷). تأثیر اشراف اطلاعاتی در مأموریت‌های هنگ مرزی تایباد. *پژوهش‌نامه مطالعات مرزی، ۶(۳)*، ۱۰۹-۱۲۴.
- پورسعید، فرزاد (۱۳۹۶). نارضایتی اجتماعی، فرصت سیاسی و ناآرامی خیابانی. تهران: *پژوهشکده مطالعات راهبردی*.
- پورمنافی، ابوالفضل (۱۳۹۶). ارائه الگوی اشراف اطلاعاتی نیروی انتظامی جمهوری اسلامی ایران. رساله دکتری رشته امنیت داخل، *دانشگاه عالی دفاع ملی، تهران*.
- پورمنافی، ابوالفضل (۱۳۹۷). نقش اشراف اطلاعاتی در امنیت پایدار مرزهای جمهوری اسلامی ایران (مطالعه موردی: مرزهای استان خراسان رضوی). *فصلنامه علمی علوم و فنون مرزی، ۷(۳)*، ۱۷۱-۱۹۲.
- توکلی، سعید (۱۳۸۹). اشراف اطلاعات نظامی. *مجموعه مقالات همایش اطلاعاتی، تهران: دانشگاه امام حسین (علیه‌السلام)*.
- الجزایری، سعید (۱۳۸۷). سازمان‌های اطلاعاتی. تهران: *دانشکده امام محمدباقر (علیه‌السلام)*.
- جمشیدیان، هادی (۱۳۸۸). اشراف اطلاعاتی. تهران: *پاوا ناچا*.
- چراغی، احمد (۱۳۹۸). الگوی راهبردی مطلوب اشراف اطلاعاتی. *فصلنامه علمی امنیت ملی، ۹(۳۴)*، ۴۵۷-۴۹۲.
- چولکی، غلام‌رضا (۱۳۹۴). اشراف اطلاعاتی و نقش آن در پیشگیری از جرم در سطح جامعه. *فصلنامه مطالعات اطلاعات و امنیت انتظامی، ۵(۱۱)*، ۵۷-۸۶.
- حدیث ولایت (۱۳۹۳). *مجموعه رهنمودهای مقام معظم رهبری حضرت آیت‌الله العظمی خامنه‌ای مدظله‌العالی*. تهران: *مؤسسه پژوهشی فرهنگی انقلاب اسلامی*.
- ژرفاساداتی، محمدحسین؛ جعفری فشارکی، پرویز و سهرابی، نبی (۱۴۰۰). بررسی امکان وقوع بحران‌های اجتماعی ناشی از حوادث طبیعی در استان خوزستان. *فصلنامه مدیریت بحران و وضعیت‌های اضطراری، ۱۳(۱)*، ۹۹-۱۴۴.
- ساوه درودی، مصطفی و عسگری، شاداب (۱۳۹۲). زمینه‌های بروز بحران‌های اجتماعی (چیستی و چگونگی). *فصلنامه اطلاعاتی - حفاظتی جامعه اطلاعاتی، ۴(۴)*، ۴۷-۷۴.
- عرب انصاری، مهدی (۱۳۹۰). اشراف اطلاعاتی راهبرد مدیریت جامعه اطلاعاتی کشور. تهران: *معاونت آموزش ناچا*.
- عصاریان‌نژاد، حسین (۱۳۸۱). جویشی بر امنیت ملی. تهران: *دانشکده علوم و فنون فارابی*.

نشریه مدیریت بحران و وضعیت‌های اضطراری

- عصاریان‌نژاد، حسین (۱۳۹۱). بررسی تحلیلی قابلیت‌های شبکه‌ای اشراف اطلاعاتی. تهران، دانشگاه عالی دفاع ملی.
- قربانی، ابراهیم و شکوهی‌راد، صمد (۱۴۰۰). طراحی الگوی ارتقای اشراف اطلاعاتی پلی مبارزه با مواد مخدر ناجا. طرح تحقیقاتی، تهران، دانشگاه علوم انتظامی امین.
- کوچی، سعید و سلیمانی، مرتضی (۱۳۹۹). نقش اشراف اطلاعاتی در مقابله با تهدیدهای بحران‌های امنیتی. فصلنامه مطالعات حفاظت و امنیت انتظامی، ۱۵(۵۶)، ۱۴۶-۱۲۵.
- مجلسی، محمدباقر (۱۳۹۴). بحارالانوار (ترجمه یحیی عابدی زنجانی). قم: دارالحیاء.
- مولایی، سید یوسف (۱۳۸۹). اشراف اطلاعاتی محصول یا فرایند. تهران: دانشگاه جامع امام حسین (علیه‌السلام).
- ناظری، عبدالرضا و حسین عصاریان، محمد (۱۳۹۴). اشراف شبکه‌ای در مدیریت بحران‌های اجتماعی. دانش انتظامی کرمان، (۱۲)، ۱۳۴-۱۱۲.

